

student 20

TÝDENÍK MLADÉ INTELIGENCE

Ročník IV. 15. května 1968 Cena 1 Kčs

LAVINA se ještě nezastavila

Jan Petrjánoš

Patřím mezi těch 43 vojáků vyslaných na Kubinskou hořu. Jsem jedním z těch několika, co byli odměněni generálem Skokem za přikladnou obětavost a mimorádnou iniciativu při záchranných pracích. Ladislav Kadavý, autor článku ve Studentu Smrt má barvu, je mým přítelkem s autorem článku Případ na Kubinské hoře, publikovaného v Kulturní tvorbě č. 16 – Zdeňkem Reimannem – se příjemněm dle znám. S redaktorem Kadavým jsem absolvoval všechny návštěvy a všechna interview, dokonce jsem se přitom dopustil kázenského přestupku, ke kterému se na tomto místě svým velitelstvím v zájmu pravdy přiznávám: opustil jsem asi na dobu dvou hodin prostor volného pohybu vojáků posádky v Dolnom Kubině. Jel jsem taxikem spolu s Kadavým a fotoreportérem Studenta Petrem Hodanem do nemocnice v Ružomberku, vzdálené od Dolného Kubína asi 18 km, na návštěvu k zraněným studentům. Zde byl Zdena Jakubcová a Dalibor Částecký... Byl jsem vyslyšán inspektory HS VB, major Veseľovský a Válková. (Svůj přestupek jsem v protokolu uvedl.)

Toto všechno uvádím jen proto, abych oznámil, že jsem přímým účastníkem všech fází a stadíf případu Kubinská hořa a abych mohl s čistým svědomím říci, že nezmáluji opravdu nic.

Skutečnosti, které jsem zde uvedl, mi snad neupřímo právo polemiky – pokud se ovšem zde ještě o polemiku jedná, a dál-li se vůbec o této věci diskutovat.

Celý jsem Reimannův článek v Kulturní tvorbě. Můj intenzívny zájem se však po krátké chvíli začal měnit v těžko definovatelnou směs pocitů. Nejdřív údiv, pak zmatek, první záchravy nevole, které stále více a více pronášela hořkost a roztrpení. Když jsem dočetl, bylo mi velice divné...

A to je důvod, proč pišti tyto rádky. Nejdříve mi o postřkování velejnějšího mínění z jedné miský vah na druhou, ani nechci mít ubohou věřejnost. Stejně už asi pořádně neví, co si má o celé věci vlastně myslet! Nemohu však mljet, i když mnozí rádi jinak. „Ze šteření pracovníků inspekce hlavní správy VB majorů Veseľovského a Války vyplývá, že články ve Studentovi a Reportérce byly neobjektivní, zkreslené, poplatné psychóze, jež na Kubinské hoře po katastrofě vznikla.“ (Zdeněk Reimann.) Dobře, pohybujme se v oblasti akademické rozpravy a připusťme totiž uvedená fakta jako teoreticky možná. Autor pak zřejmě předpokládá, že jeho článek v Kulturní tvorbě je objektivní, nezkreslený a nepoplatný psychóze.

Všimněte si tedy první včeli, kde se Reimann dopouští omyleu. Piše o osmičlenné skupině pracovníků VB, vystupující na Kubinskou hořu: „Cestou je předjíždí pasový traktor, už v této chvíli přetížený. Na odpověďnou npr. Keniče přibírá však ještě další osoby.“ (Ano, viděl jsem to, stalo se tak asi 5–10 minut po tom, co jsem je se skupinou dalších vojáků předěsil.) „Ostatní spolu se 43 vojáky dorazili na místo katastrofy po 15. hod.“ A toto poslední věta už je zcela mylná. Když vyjel traktor k laviništi (asi 200 m od chaty – dál se nedostal), skupina, se kterou jsem byl, už se dovidala od studentů, co se vlastně stalo. A to už asi pětičlenná skupina volenských lékařů a zdravotníků ošetřovala v chatě raněné. Tedy: nejdřív několik skupinek vojáků až potom traktor s příslušníkem VB v uniformách a s civilními osobami.

Tím ovšem pozbyvá svého sugestivního zabarvení ono „šteření bylo zjištěno“, tolíkrt se opakující, protože dál následuje:

(Pokračování na str. 4)

SNÍMEK JAN SVAB

„V 15.15 hod. přijíždí na místo katastrofy první příslušníci VB a část záchranné jednotky vojáků.“ Toto je první nepřesnost. A odchyika, ať už se týká události významné, či méně důležité, by se v nezkresleném a objektivním článku snad neměla objevit.

Dále: „Skupina pěti příslušníků VB v civilním oděvu společně se služebním psem soudí v pravé straně laviniště společně s vojáky. Později se k nim připojuje i npr. Kenič a rtm. Garaj, což potvrzuji traktoristé, vojáci i studenti.“ (Kulturní tvorba.) Osoby se psem se tam opravdu nacházely. Nepočítal jsem je, nevím, kolik jich bylo. Ale to vím, že tam nebyly pranic platné. Místo, kde jsme našli tři studenty, bohužel už bez života, protínala po spádnici stopa na sněhu dobře viditelných kapek krve. Upozornili jsme na tu stopu civilní osobu se psem, ale ta prohlásila, že je to bezpodstatné. Ano, možilo to být bezpodstatné, ale nálezy tří mladých lidí asi tři hodiny nato ukázal opak.

Chápu, že pes byl dezentrován množstvím stop a nebyl pro lavinu vycvičen. Vím, že pod sněhem nastává klinická smrť po 6–7 min. Lidé nemohli být zachráněni. V tomto okamžiku byl pod sněhem už nejmíň 5 až 6 hodin. Ale příslušník VB promarnil svou příležitost... (Tuto skutečnost zná mnoho vojáků a při výslechu jsem ji uváděl. Nebyla však zaprotokolována.)

Uvedeném této skutečnosti chci jen objasnit a zdůraznit fakt, že výkladem jediné skutečnosti v několika rovinách můžeme dostat celou škálu variant mezi několika poly. Tento výrok je dvojíčnou zbraní. Jistě, zrovna tak nesprávná může být rovina moje. Ale jeden rozdíl mezi námi (Z. Reimannem a mnou) přece jen je: v konfrontaci uvádím já své osobní poznatky.

V článku Kubinská hořa následují po sérii úryvků ze Studenta a Reportéra proložené otíštěné citáty svědků tragických událostí, uvádějící v pochybnost pravdivost a serioznost článku v obou časopisech. Jaké však bylo mé překvapení, když jsem zjistil, že tyto „citáty“ znám, ačkoliv jsem s někým z uvedených osob (kromě chataře Milose Němců a studenta Dalibora Částeckého) vůbec nemluvil ani o lavině, ani o událostech kolem ní. A i tisíce v rozdílu mezi námi (Z. Reimannem a mnou) přece jen je: v konfrontaci uvádím já své osobní poznatky.

V článku Kubinská hořa násle-

SMYSL MARXISMU

Ivan Sviták

(Přednáška z cyklu Filosofické antropologie, jenž se konal v zimním semestru 1968 na filosofické fakultě Karlovy univerzity v Praze a byl rozhodnutím děkana zakázán. Fragmenty byly otištěny anonymně v cizině.)

„Jedna forma svobody podmiňuje druhou... Kdykoliv je uváděna v pochybnost určitá svoboda, stává se pochybnou svoboda vůbec.“

Karel Marx

Filosofické předpoklady:

1. Hermeneutika jako umění výkladu ze souvislostí textu. Tato disciplína předpokládá, že smysl textu je možné vystihnout z textu. Oprá se o předpoklad homogenity smyslu textu a analyzován systém chápě jako uzavřený, logicky nerozporenný celek. Takový výklad marxistických textů by byl a priori vadný, nehledě ani k tomu, že takto akademiko-dogmaticky pojatý marxismus není dnes obhajován ani krajními přívrženci maoismu.

2. Moderní interpretace textů Karla Marxe musí brát zřetel k historickému, sociologickému a filosofickému kontextu vykládaného díla. Bere tedy v úvalu historický vývoj marxismu, sociologickou strukturu společnosti, jež vytvářely proměny smyslu tohoto hnutí a změny ve filosofickém přístupu k cílům socialismu.

3. Materialistická dialektika považuje každý analyzovaný systém za systém otevřený, vystavený působení proměn historického a společenského vývoje. Vyžaduje tedy respekt k proměnám smyslu a cíle analyzované doktríny. Tento posun smyslu nemohou být považovány za „zradu principů“, ale za nutnou součást vývoje ideologie, učení nebo díla samého. Smysl filosofických nebo morálních idejí a jejich společenská funkce v historickém procesu se mohou podstatně rozcházet.

4. Materialistická dialektika musí tedy považovat také marxismus za měnící se ideologi, která prodělává proměnu svého smyslu v čase. Odmitá nadčasové platnost, absolutní závaznost původních textů a nenachází tedy uručující orientaci v rozorech pouhých textů, ale tepře v konfrontaci textů s historickým pozadím, se strukturou společnosti a zájmy tříd. Podle výroku klasiků se marxismus musí měnit dokonce i v závislosti na přírodně vědeckých objevech.

5. Považujeme-li analyzovaný systém – například marxismus – za historicky proměnlivou, otevřenou soustavu, nevyložujeme tím relativní stálost centrálních textů a principů. Proměny a posuny textu vlivem nových historických zkušeností a

vyvíjejícího se poznání se dotýkají spíše druhohradých otázek, zatímco centrální principy trvají. Vzniká však otázka, které principy jsou centrální a které ne, otázka hierarchie cílů a hodnot daného systému, autenticity výkladu, dále otázky autoritativní interpretace a problému opravnění k takovému výkladu.

6. Při řešení těchto otázek v marxismu hraje mimofádnou úlohu kritérium praxe, ověřování principů v dělnickém hnutí nebo politice státu. Je-li však interpretace marxismu svázána s různou praxí komunistických stran v různých historických a společenských podmínkách, pak je třeba připustit různost interpretací, jež se liší podle toho, kdo a s jakým zájmem interpretaci provádí. Mnohost interpretací vytváří problém autenticity „objektivně pravdivého“ výkladu, stavit otázku legitimace k závazné interpretaci, vytváří potřebu v jistých mezích tolerovat názorové různosti a naopak vynucovat solidaritu s autoritativním rozhodnutím.

7. Z nechtěné, ale praxe vyvolávané různosti interpretace cílu a smyslu Marxova učení vyplývá stálé vnitřní štěpení, vznik úchylek a boj s nimi, takže dějiny marxismu mohou být – a za Stalina byly – pojaty jako dějiny úchylek a boje ortodoxie s herezí. Vždy koexistuje více interpretací Marxe, jež se prolínají, přičemž různé varianty pro sebe reklamuji jediný pravdivý výklad cílu ideologie a hnutí. Tak vznikají ideologické rozpor, jež jsou však jen maskou rozporů mocenských, rozporů mezi evropskou a asijsko-byzantskou orientací socialismu.

8. Tak se původní podoba Marxova učení převrací v ideologii, ve falešné vědění o realitě. Objektivní vědecký rozbor společenských problémů je zatačován do pozadí ve prospěch výhodného apologetického schématu. Ideologie byly však – právě zásluhou Marxe – dříve rozpoznány jako kamufláž zájmu, jako soubory sebeklamů a iluzí, takže proměna smyslu marxismu není záhadou, chápeme-li mocensko-spoločenské vazby, které marxismu využily jeho dnešní tvářnost.

9. Pokud se marxismus stal sám ideologií, je třeba na něj vztahovat Marxova vlastní kritérium, vyplývající z filosofických předpokladů dialektického materialismu: historickou determinaci interpretace, relativní proměnlivost smyslu textu, relativní stabilitu centrálních textů a bláznivé cíle socialismu, kritérium praxe, mnohost interpretací, úsilí o demaskování sebeklamů a odhalování mocenského pozadí ideových konfliktů.

10. Spor ideologických orientací v marxismu nepopiratelné cíle mohou být bloků o autoritativní interpretaci, a jako ideové maskování velmocenského úsilí o světovládu, jež je nepřátelskou základnou hnutí. Myšlenka socialismu rostla ve sporu s nemarxistickým socialismem (Proudhon, Bakunin, Lassalle), sociální revoluce se zdála být blízká a hnutí samé bylo chápáno jako demokratické. Znalců Marxova vývoje však neujde, že v tomto prvním období revolučního marxismu vznikly v samém Marxově díle dva základní varianty chápání smyslu socialismu (komunismu), jež byly teprve mnohem později objeveny jako varianty „mladého Marxe“ a „Marxe Kapitálu“. Jinými slovy, dvě základní varianty interpretace Marxova díla, humanistická a ekonomická verze, jsou dány již v Marxově samém.

11. Sociálně demokratická tradice evolučně chápání marxismu nastolila jako interpretaci autoritu samu aktivitu dělnické třídy. Bylo tedy jen důsledné, že se v tomto období objevilo přesvědčení, že „hnutí je vším“, že hnutí mas je samo konečnou instancí pravdy. Smysl a cíl socialismu byl vytvářen spontánní praxí dělnického hnutí a jednající masy byly považovány za autentické interpretátory jak u E. Bernsteina, tak u Rosy Luxemburgové. (Pokračování na str. 71)

Emanuel Pluhař: Vzpoura

zákonů

str. 3

Nezkrocené Polsko

str. 4

Juraj Špitzer: Reminiscencia

str. 5

možno užitočná

str. 6

Bohumil Doležal O protokolu

ze IV. sjezdu

str. 6

Motto:
Zákon o výkonu trestu
odnětí svobody
§ 1

UCELEM VÝKONU TRESTU ODNĚTI SVOBODY JE ODSOUZENÉMU ZABRÁNIT V DALŠÍM PÁCHÁNÍ TRESTNÉ ČINOSTI A SOUSTAVNĚ JEJ VYCHOVÁVAT K TOMU, ABY VEDL RÁDNY ŽIVOT PRACUJICHO ČLOVĚKA. VÝKONEM TRESTU ODNĚTI SVOBODY NESMÍ BÝT PONÍŽENA LIDSKÁ DŮSTOJNOST.

Ve čtyřnáctém roce se vězeňská správa nápravného pracovního tábora Bytíz na Příbramsku rozhodla upevnit pracovní morálku vězňů. Na základě tohoto rozhodnutí byly vězňové rozděleny do dvou skupin podle toho, zda plnili či neplnili pracovní normu. Skupina „neplnící“ byla označena červenými hornickými přilbami, na práci bylo pro ni vyhrazeno zvláštní patro a mluvilo se o ní jako o trestním komandu. Bylo zvykem, že „rudá přilba“ zůstávala v podzemí tak dlouho, dokud nesplnila pracovní normu. Často jí musela plnit dve směny za sebou. Po směně čekalo „neplnící“ další zaměstnání: brigády, úklid v táboře... Arbeitmachtfel. Káčko, jak se komandu přezdívalo, se stalo postrachem vězňů. „Rudé přilby“ byly ubytovány ve zvláštním baráku, neměly návštěvy, korespondenci, dostávaly minimální stravovací dávky. Menší byly jen v korekci. A tam byly také čestní hosty: o hrnku černého káfe a čtvrt kilogramu chleba na den. Aby byl systém úplný, či dokonce budil zdání jisté aplikace zdokonalených převýchovných metod, byly jednotlivci z řad vězňů jmenováni brigadýry. Za daných podmínek tedy jakási samospráva. Brigadýrům vězni přezdívali „ranáři“. Pokud „rudá přilba“ vyčerpaná hladem, dřinou, nevyspáním chtěla vzdát boj za splnění normy, čekalo ji povzbuzení z jejich strany. Pěstmi a obušky.

Tuto zprávu nám podal Jaroslav Beneš, bývalý civilní zaměstnanec dolu Bytíz na Příbramsku, dnes kopáč a minér Inženýrsko-průmyslových sítí Praha. Na konci jeho výpravení zemře člověk, chtěli bychom říci, je zavražděn, ale to není tak jednoduché, neboť všichni odpovědní plnili svou povinnost, a to jak nejlépe mohli, a nikdo se necítí být vinou...

HOVORÍ JAROSLAV BENES: ...když chtěli vězňové v Káčku splnit normu, neměli pro to zdaleka rovné podmínky. Třeba vrtací mašiny, vrtáky vydávaly ve skladišti vězení. Ty dobré dal těm, ze kterých něco bylo. To byly civilní zaměstnanci. Zrovna tak vozy dostaly přednostně civilové — mohli uplácat. Normy jsou také horší a lepší. Komando mělo ty nejhorší... Vězeň, který se provinil proti kázeňskému rádu, jde do korekce. První den tam dostal hrnek káfe s kusem chleba, druhý den to samé a třetí den navíc teplý oběd v kategorii minimální stravy. Čestní hosty tam byli právě vězňové z komanda. Představte si člověka, který třeba po čtrnácti dnech takového stravování jde plnit normu. Navíc se tam občas za nimi podívali brigadýři. S Mikolášem se to stalo v roce 1963. Patřil právě do komanda „neplnící“. Nahoře na povrchu stála už připravená odpolejná směna, když se proslechlo, že se dole něco děje. Mikoláš tam nesprial pracovní normu. Nemohl už dál a chtěl vylákat se směnou. Nakonec mu brigadýr řekl, že tedy jo, ale že si to s ním nahoře pak vyřídí. Bylo jasné, co to znamená...

Vyvezli ho s ostatními směnou na povrch, šel do sprch a potom stál s ostatními na „sčítání“. Toho se taky využívalo k převýchově. Vězňové se sčítali pořád, většinou to jako nevyšlo a muselo se sčítat znova. Vězňové utahaní havířskou dřinou tak prostáli na „sčítání“ treba dlouhé hodiny.

Snad Mikoláš chtěl, aby se na věc upozornilo, zvýbalo mu do propuštění asi jen půl roku, aby došlo k nějakému vyšetřování a nápravě, zrušení Káčka, dost se povídalo o tom, že celé Káčko je výměnou náčelníka tábora. Nevím, co mu v té chvíli všechno proběhl hlavou. Vybehl z rády a začal utíkat ke drátem, kříčel přitom, že s tím už jednohodiny začít musí.

Kolem tábora jsou tři linie drátěných bariér, první má asi metr, druhá a třetí kolem tří, čtyři... Od místa, kde k nim doběhl, je asi třicet metrů vzdálena vrátnice, tam stalo čtyři pět strážných. Dvůr byl plný lidí, ranní směna vyfárala a odpolejná byla připravena. Kousek od toho místa stála a dodnes stojí strážní věž. Voják na věži to všechno pozoroval. Mikoláš doběhl k metrové bariéře, přelezl ji. Jeden z dozorců křikl nahoru k věži, co čumíš, ber hol Ozvala se dávka, Mikoláš spadl z drátu a zůstal ležet.

Při rozkaze na druhý den ráno byl Mikoláš prohlášen za mrtvého. Příčina smrti: zastřelen na útek!

V Praze žije Mikolášova matka. V některé z evidenčních knih na Bytízu zůstal její podpis, protože majetek zemřelého vězňa se předával pozůstatkým. Takové je znění zákona. Jeden dne dostala obslíku, aby se dostavila k převzetí oděvu svého syna, který byl zastřelen na útek. Podle zákona, za bělého dne, před zraky mnoha lidí. Jáchymov, Leopoldov, Mírov, Bory... Bytíz. Pracovní tábory, ve kterých výkonem trestu nesmí být ponížena lidská důstojnost a ve kterých se čas od času ozvala, či ještě ozve krátká dávka ze samopalu, neboť ti, kteří se povolnili, musí být vychováni k rádnému životu pracujícího člověka. Za krátkou cenu...

Vydali jsme se na Bytíz. Za devatero hál, osinatých drátů, za koridor smrti. Přijal nás zástupce náčelníka tábora (nemohu říci nápravné výchovného) major Jozef Šnobl a major dr. Jaroslav Hochmann. Zde je rozhovor, který jsme s nimi vedli:

Student: Chtěli bychom zjistit některé okolnosti smrti odsouzeného Mikoláše.

H.: To je pravda. Stalo se to nahoře pod administrativní budovou. Překonal tam postřelené pásmo a byl zasažen.

S.: Chtěl bych říci, že názor druhého musí být též slyšen.

H. Vyšetřování toho případu bylo provedeno. Myslím, že nebylo shledáno zneužití zbraně.

S.: Pokud jde o Mikoláše, museli bychom to předem připravit.

Student: Za jakých okolnosti může voják zbraní použít?

S.: Předpisy pro strážní službu jsou na veltelství strážního praporu v Brodě.

Student: V případě, že vězeň věhne do postřeleného pásmá v dočasném pomatení myslí, je možno použít zbraně?

H.: Voják to nemůže vědět, je na strážní věži.

Student: Mikoláš to ovšem udělal pomalu v pravé polevne, před mnoha lidmi. Není přece možné, aby to někdo považoval za pokus o útok.

H.: Voják musí použít zbraně vždy v případě, kdy odsouzený překoná postřelené pásmo.

Student: Jaký je vaš nynější názor na Káčko?

H.: My máme trestní rád. V době, kdy Káčko existovalo, připouštěl dřívější rád izolaci „neplnící“ a narušovatelů kázně. Dnes připouští zvláštní oddělení.

Za několik hodin půjdeme na prohlídku tábora. Projdeme „turistikou“ trasou a požádáme i o návštěvu zvláštního oddělení. Dluží to říci na dresu našich průvodců, se kterými nyní hovoříme, že nám ochotně tu návštěvu umožnili. Okolo nás se shluklo čtyřicet padělat vězňů a jejich stížnostmi jsme byli méně překvapeni než major Šnobl a Hochmann. S údivem se dozvídali o brutalitě, mravní otrlosti dozorců, kteří mezi vězni měli přezdívky jako Kobylí hlava, Frank (tento dozorce se k tomuto jménu podle svědec vězňů sám hrdehlil, ano, jde o jméno K. H. Franka), Koloběžka... Major Šnobl po tomto zjištění vyhlásil nad celým zvláštním oddělením amnestii a rozhodl se po přešetření pravidlosti těchto svědecové podat na tyto dozorce trestní oznámení.

Student: Jaké povinnosti měli vězňové ve funkci brigadýrů?

H.: Byli to dozorci z řad vězňů. Pracovali jako ostatní. Někdy nám to ovšem ulétlo, do funkce by třeba dán člověk, který byl odsouzen pro těžký trestní čin. Ale bylo velmi těžko najít vězňa, který by takovou funkci dělal...

Student: Proč se těmto brigadýrům přezdívalo „ranáři“?

H.: Tady se lidem přezdívá různě.

S.: Vite, krátce řečeno, jsou zde špatné lidé, a to vyvolává špatné situace. My jsme ovšem nikdy nedostali a nikdy nevydali příkaz, aby se lidé tloukli.

H.: Prohřešili bychom se proti vlastní cti a zákonům, kdybychom trpěli, aby se zde používalo násilí. Násilí jsme vyhlásili nesmířitelným bojem.

Student: Čím se zastraňuje výkon trestu v korekci?

H.: Nikoliv v korekci, ale v samovazbě. Odsouzený tam dostává pouze základní dávku stravy, má tvrdé lůžko. Ležet a spát může celkem osm hodin. Přes den musí sedět. Doposud musel sedět na prychu, nyní jako jedno z demokratizačních opatření přišel příkaz zařízení v celých sedátkách, která se upovídají do zdi.

S.: Není naši vinou, že veřejnost vi tak málo o tom, co se zde děje. Vždyk zde izolujeme lidí, kteří jsou společnosti nebezpeční. Proč by to neměla veřejnost znát. My za to nemůžeme, že o nás ví tak málo.

Telefon pro majora Šnobla: „Povolení jsme jim zádne nedali — hovoříme s nimi — já myslím, že je ten předpis špatný — vím, že to není dovolené — říkali mi, že fotografií pro potřebu tisku.“

S.: Ted mi volali vojáci — tento objekt je střežen vojskem. Pokud zde někdo fotografuje, tak se mu musí odebrat film.

Student: Timto filmem my ovšem chceme informovat veřejnost, o které jste říkal, že je vlastně neinformovaná naši vinou.

S.: Já vám ho nevezmu. Můj názor je ten, že když vám ho vezmu, tak to stejně napišete. Zatím ovšem porušuji předpis na vlastní odpovědnost.

Student: Kolik vězňů je v tomto táboře? Jsou zde političtí vězňové?

S.: Číslo vám říci nemohu, jsem zde vázán služebním tajemstvím, ale jde to do tisíců. Z nich bylo podle zákona 231 (Zákon na ochranu republiky) souzeno pouze 65. To jsou 2,3 % z celkového počtu. Hledali jsme mezi nimi člověka, který by byl souzen v padělých letech; ale žádný takový zde není. Jsou zde hlavně lidé pro obecné kriminální delikty (vraždy, rozkrádání, znásilnění a jiné).

Musím vám říci, že jsme uvítali demokratizační proces, protože nebylo dobré, že jsme na všechno museli říci provedu a konec. Pokud bychom řekli něco jiného, byl by toho prokurař. Naše stanovisko k lednovému plenáři je v rezoluci, kterou jsme odeslali ÚV KSC.

Student: Které předpisy z rádu o výkonu trestu považujete za nesprávné?

S.: Chtěl bych předeslat, že zákon o výkonu trestu vylepšil teprve v roce 1965, jeho prováděcí předpisy však ve sbírce zákonů nevyšel vůbec, byl vydán pouze jako rozkaz ministra vnitra. Tím jsme byli vázáni ho zveřejňovat. To je nesprávné. Dále je nesprávný předpis o mzdách a odměnování. Z výdělku do 2800 Kč dostává odsouzený 250 Kč kapenského na měsíc, z výdělku do 5000 Kč dostává stejně kapenské. Stejný předpis říká, že příspěvek rodině odsouzeného může měsíčně činit maximálně 150 Kč. Dříve mohl odsouzený poslat rodině třeba 300 Kč měsíčně. U nás je to aktuální problém, protože jsou zde vysoké výdělky. To jsou ony deformace. Možná, že i bývalé Káčko bychom mohli považovat za deformaci a možná, že i za nějaký čas zvláštní oddělení. My tu ale, proboha, jen plníme předpisy.

Student: Která opatření je podle vašeho názoru nutno provést, aby se zařízení pro výkon trestu vrátila svému nápravnému účelu?

S.: Chtěl bych, aby byla v rádu přesně zakotvena práva odsouzených. Při převýchově nesmíme hledet jenom na stránku represivní. Dochází pozvolna k určitým změnám. Od roku 1964 (!) zde máme zaměstnance i sociology a psychology. Hlavně je však nutno změnit tábory. Za daných podmínek není možno hovořit o individuální převýchově. Tábory by měly mít maximálně 200 odsouzených a na tento počet by měl připadat jeden psycholog, dva pedagogové a 10 vychovatelů. U nás připadá jeden pedagog na 700 lidí, jeden psycholog na 1000 lidí a vychovatel na 120 lidí.

Pak by se měla nápravná zařízení převest pod samostatný orgán, nepodřízený ani ministru vnitra, ani ministru spravedlnosti, vždy ministerstvu spravedlnosti nás mělo pod správu do roku 1953 a bylo to stejně.

Jde nám o to, abychom mohli dělat svoji práci, které jsme věnovali léta svého života, poctivě...

Student: Děkujeme za rozhovor.

Od našeho původního tématu jsme odběli k obecným otázkám. Bylo zřejmé, že Mikolášova smrt neměla následkem jen zneužití zbraně strany jednoho vojáka. Vyšetřování konečně ukázalo, že zbraň nebyla zneužita. Muselo dojít k tomuto závěru, nechťeli-li si klásotáky podstatnější a obžalovat systém „nápravných“ táborů, jak ho vybudovala paštické operaci udržuje dodnes. „Buržoazní reprezentační“ táborů, jak jsou zanechána jako smutné dědictví 425 kriminálů. Zredukovali jsme tento počet na 23 nápravných zařízení... to jsou slova R. Baráka z roku 1957. Ano, zredukovali jsme tento počet za cenu vybudování mamutích koncentračních táborů, kde byla pracovní síla vězně exploataována nejneslýchajším způsobem pod honosným názvem nápravné výchovného působení. „Vězni u nás pracují a za svou práci jsou odměňováni stejně jako ostatní zaměstnanci, mají kapenské a svým rodinám postupují část výdělku... V buržoazních kriminálech za první republiky neměl trestanci žádný nárok na mzdu a na práci... S takovým a podobným buržoazním ponižováním člověka jsme skončovali.“ O tom, jak jsou vězni odměňováni stejně jako ostatní zaměstnanci, mají kapenské a svým rodinám postupují část výdělku... V buržoazních kriminálech za první republiky neměl trestanci žádný nárok na mzdu a na práci... S takovým a podobným buržoazním ponižováním člověka jsme skončovali.“

Občasné inspekční návštěvy těchto táborů spolkují. V rozhovoru nám major Šnobl sdělil, že po poslední návštěvě poslanci NS prohlásili tábor Bytíz za rekreační zařízení a žádali zastavení výkonu trestu, aby se zamezila vzniku vězňů v táborech, které se pohybují okolo 60 % jejich celkového výdělku, o tom, že vede vězňů s le

SVĚDECTVÍ

ŽIVÝCH I MRTVÝCH

V letech, o které šlo, nastala doba povětšného myšlenkového neklidu, situace, která se charakterizuje v právní nauce jako doba „střetu norem“, v níž se mísí a na sebe narazí společenské proudy, starší a nový. Oba proudy tu bojují o republiku, každý podle svých představ a ideálů, stály proti sobě myšlenkově i ideologicky rovnocenně. Antikomunisté a nekomunisté bojují proti snaze komunistické strany o vyloučení ve státě, a někteří komunisté proti určitému křídlu v komunistické straně. Každý si představoval lidovědemokratický charakter republiky Jína. Při trestněprávním posuzování nejdé o otázku sociologické nebo státnědejčeké správnosti této politického představu, nýbrž o otázku, zda lze vinut bez rozpaků t. osoby, které se při doslovém výkladu platných trestněprávních norem provinily z „trestné činnosti“.

K tomu přistoupil sociologický jev „setrváčnosti“ v oblasti společenského dění. Po Únoru a po rozhodnutí některých vedoucích kruhů komunistické strany střhat zcela nelítostně a tvrdě lidí, kteří nesouhlasili s její tehdejší politickou liníí se stalo, že z činu dříve naprostě ne trestných anebo jen ryzě přestupkových se přes noc staly těžké soudu delikty. Ještě před Únorem bylo přece normálním zjevem demokratické republiky, aby příslušníci jiných stran se scházeli, pohybovali se programech svých stran; takřka přes noc se z nich staly ilegální skupiny na rozvracení republiky. Student, nadšený socialistu, který ještě koncem roku 1947 beztrestně roznášel letáky své strany, je náraz pro týž čin trestán těžkým trestem na svobodě. To platí takřka o všechnách, které se dopustily trestných činů...

prof. VÁCLAV CHYTIL

působil na právnické fakultě University Masarykovy v Brně, žák prof. Engliše. Do r. 1949 pracoval jako místopředseda Národního shromáždění, napsal několik vědeckých publikací, také o logice. Od roku 1949 až 1957 vězněn v souvislosti s případem dr. Milady Horákové.)

... Začalo to v Bulharsku s Kostovem, boubě se přehnala do Maďarska. Při procesu s Rajkem jsme měli cítit, že se přežene i přes naše hranice. Kvalifikovaní lidé přišli teprve v osobě experta Lichače a jeho adjutantů. Tak i u nás dochází k monstruóznímu procesu proti starým komunistům i bezpartijním, kteří se přiznávají k nefantastickému zločinu, v rozporu se svým dosavadním životem, smýšlením a činností... hlavní iniciativu při aplikované teorii o neperfektu uvnitř strany prokazuje komise stranické kontroly (ÚV KSČ) v čele s Jaromírem Taussigovou. (Oskar Vales, Práce, 12. 4. 1968.)

Je historicky dokázaným faktem, že hlavní počet na událostech padělých let neměla StB (Státní bezpečnost), nýbrž nejvyšší stranické orgány v čele s tehdejším ústředním výborem KSC. Nic na věci neměl, že se těžko tyto skutečnosti dokazují, nebot oficiální archivy jsou podivuhodně děravé a soukromé archivy zatím nepřístupné; dosud však existuje dost pamětníků, kteří jsou ochotni hovořit.

Tak se dovídáme, že Bezpečnosti byla svěřena „brutální technická stránka věci“, která specificky, kromě běžných nátlakových metod (zatčení, výslechy-mučení, stylizace „přiznání“ a donucení vězněného podepsat se také ve „vystěhování“ rodiny na venkov, přesvědčování manželek, aby se rozvedly...)...

(záZNAM ROZHOVORU S ALOISEM SAMCEM, bývalým průkříkem Státní bezpečnosti)

Od února 1948 byli v Československu sovětský zpravodajství důstojníci, zabývající se administrativou ohledně sovětských vojsk, která prošla Československem. Po jejich odchodu přišli do republiky takzvaní poradci. Rikali nám: musíte tu také mít protistátní spiknutí, lidí, kteří usilují o návrat kapitalismu. Jsou všude, nahore i dole...

Na jejich příkazy a z jejich popudu byly zatýká-

ni lidé, kteří snad protistátní činnost mohli konat, vzhledem k povolání, které zastávali, stykům, které měli nebo i neměli; usvedčující materiály se mnohdy sháněly až dodatečně... Borisov si mě jednou zavolal a řekl mi: Budete dělat u každého výslechu o kopii víc a okamžitě mi ji osuňte přinesete. Odpověděl jsem: Kopí dostává už Slánský a ihned vám ji předává. Nevidí, splňte rozkaz... Kromě neho jsem přišel do styku ještě s Lichačevem a Smirnovem.

Sovětskí poradci shromažďovali kompromitující materiály na kohokoli, zejména na lidi s vyšším postavením, Slánského a Gottwalda nevymíjaje. Ti hráli smutnou úlohu.

V prosinci 1950 Gottwald poprvé veřejně napadl španěléky a obvinil je z činnosti pro západní rozvědky. Tuto nebo podobnou statu uveřejnila v lednu 1951 Tvorba. Kampaň proti španělékům začala. Já sám ve Španělsku bojoval jako jeden z představitelů protifrancistického partyzánského hnutí; byl jsem tenkrát podřízen ruskému štábmu. Jeho náčelník, vynikající člověk, byl později popraven. Myslím, že to byl Smirnov, kdo mě požádal, aby vystěhoval proti španělékům vedení. Věděl jsem, že se někoho nedopustili, a odmítl jsem. Slánskému jsem vytík smrt Vlasty Veselé a její předcházející kruté výslechy. Pokrčil rameny a všechno běželo dál...

Terroristická příprava procesu začala po Únoru v osmačtyřicátém roce, praktická v roce 1950. V tu dobu byla vytvořena tzv. bezpečnostní pětka: Gottwald, Široký, Čepička, Kopřiva a Kopacký. Tito mužové plnili příkazy sovětských poradců, kteří dominují se, byli členy NKVD. Vytvořil se takový systém, v němž si žádný občan tohoto státu nebyl jist svou budoucností. Výstředovatel musel za každou cenu dostat z obviněného přiznání, jinak měli nepřijemnosti. Přiznání tedy vymáhali. Psychicky, fyzičky. Protokoly šly k Rusům, ti si je nechali přeložit, položili nové otázky a kolotoč pokračoval.

V jedné bratislavské kavárně se scházeli Soltes, Novomeský, Husák a jiní. Hovořili otevřeně o všem možném, i o tom, že záležitosti Čech a Slováků v tomto státě je možno uspořádat jinak a lépe. Kdo si to udal a bezpečnost z nich udělala „Slovenské nacionalisty“, kteří usilují o rozbití republiky a návrat kapitalismu.

Slánský byl ochoten zmačknout každého kromě Gottwalda. Taky to dělal. Ale Gottwald se snad bál a jít proti němu odmítl. Lichačev mu řekl: Bud — a nebo. Slánský znova odmítl. Lichačev tedy zpracoval Gottwala. Gottwald dva dny vzdoroval, než zatýkací na Slánského podepsal.

A Zápotocký? Ve čtyřiapadesátém roce leželo u něj na stole mnoho žádostí o milost; i žádost Osvalda Závodského, že procesy byly šaškárna a cirkus, se už všeobecně vědělo. On přesto ani Závodskému milost neudělal, ačkolik k tomu stačil škrt pera. Nevím už, jestli nechťebel, nebo nemohl.

Koncem roku mě zavolali Čepička a Kopřiva a řekli mi, že jsem byl nejvýšším stranickým orgánem vybrán ke konspirativní práci. V Melounově ulici v Praze na Vinohradech, v bývalém klášteře, který Čepička zlikvidoval, byly zřízeny pracovny, kam mi bývaly poslanec Kliche nosil celé haldy spisů, jež jsem měl přečíst, utřídit a založit kartotékou jmén, která se ve spisech vyskytnou. Potom Smirnov řekl: Tak, a bude se zatýkat. Ohradil jsem se: Vždyť to jsou hlušosti! Odbyl mne s tím, že ví, co dělá. K zatčení například stačilo udání, že dotyčný člověk nenosi partajní odznak, ačkolik je členem strany, a stýká se s „podezřelými“. Jejich „podezřelost“ se zjistovala až dodatečně... Později mi Smirnov nařídil věst výslechy. Neponěchl jsem. Nabídl mi křeslo ministra vnitra, jestliže výhovim, nebo místo ředitelství Bezpečnosti. Odmítl jsem. Rozhodl tedy, abych (Dokončení na str. 8)

ne zcela bez zásluh. Ve svém článku dále píšete, že se „hluboce stýdte“ za činy Vašich kolegů, kterými pošpinili jméno Bezpečnosti. Bravo — hluboký stud je jistě také nějaký druh „účinného projeveného litosti“. Avšak, pane doktore, to nám dnes už nestane, to bychom byli pořád jen u těch krásných slov, kterých bylo v poslední době tolik proneseno. Reknete nám raději, co jste Vy iž udělali třeba pro to, aby ta řada nejmenovaných a Vám třeba dobré známých lidí, kteří se takto provinili (a Vý o tom víte, tedy byste je kryl, kdybyste je nejmenoval), byla odhalena a spravedlivě potrestána. Anebo o níkom neviete — pane doktore, opravdu? A tak tedy: protože jste jistě velice dobré znaly praxe, jak pomoc díkům obviněného usvědčit, bude pro Vás jistě stejně dobré možné podat hmatatelné důkazy o své nevině — a pak před Vámi klobouk dolů a všechna obvinění anulovat — ale dříve nel. Na dívérku, která už byla minochokrát zklamána, a je už z celé části prakticky ztracená, ni tu už není možno spolehat. Anebo se v minulosti nikdy a nikde neshalo? Jistěže není možno generalizovat, a já také nechci generalizovat — ale pane doktore — důkaz je důkaz. A pokud by se Vás příliš do-

tkla ztráta sympatií veřejnosti (ale to já nemohu vědět, neboť jsem jen jednotlivec a znám národní poměr mezi skupinami lidí), tak tomu se dá pane doktore výborne čelit, změnou zaměstnání, ovšem třeba je pak člověk hůlce placen, ale něco za něco. Jiní to tak udělali, pokud se něco nesrovňávalo s jejich svědomím, — a právě v onech kritických padělých letech, kdy to nebylo tak docela bez nebezpečí a mnohdy bez následků, ja-

ko je tomu dnes po demokratizaci. Mají ale zato jednu výhodu: nemusí se za nic „hluboce stýdat“, a jsou tedy o celé dvě stupně lepsi než takoví, kteří se nestydí vůbec.

Budu se těšit na Vaše odpovědi, a přejí Vám mnoho úspěchů ve Vaši další práci.

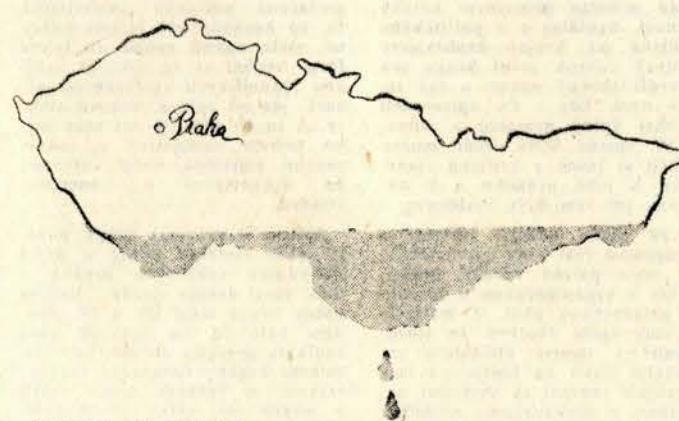
P. S. Důkazy prosím podejte

prostřednictvím tisku, osobně,

v Ruzyni se o nich přesvědčovat

nemám opravdu zájem.

ING. JAN VOŠICKÝ

KRESLIL JIRI JIRASEK

Osnovou tohoto krátkého příspěvku k řívalám o našem minulosti a súčasnosti bude niekoľko myšlienok z knihy Gustava Le Bona Psychológia davu. Považujem túto knihu napriek vzdialenemu dátu jej vydania (r. 1894) za zvychádzané aktuálne v záujme sebaopoznávania v prítomnosti, z aspekta historického aj aktuálneho. Minulosť sa neguje vždy z aktuálnych potrieb. Z tých istých príčin sa privoláva na pomoc súčasným úsiliam. Raz sa volá Ježiš nie Cézar, inokedy Žižka nie Švejk. V jednom prípade sa privoláva ľudskosť, v druhom odvážnosť čln. Vždy to čo je nedostatočné.

V definícii o tom, čo je to psychológia davu čítaame: „Okrem jednotlivej duše pôsobí na psychický život aj hromadné duševno, ktoré nie je čírym súčtom jednotlivých duší, ale svojprávnym útvarem, tvoriacim zvyky a obyčaje, kultúru a právo, verejný život a politiku. Život je rozkladom a skladom, pôsobenie davu je podnecujúce a tlmiace.“ (Podčiarkol J. Š.) V článku z definície psychológie davu obmedzujem sa iba na tie časti, ktoré považujem za dôležité pre nás problém: „Na dav neučinkujú natoliko dôvody rozumové ako hnútie myšlienok v heslach, smelých tvrdieniach a príhovoroch. Jedinec sa cíti v dave mocnejším a bezudnejsím, stráca pocit a vedomie zodpovednosti, ale zato narastá v ňom náhľadnosť k navodenému napodobňovaniu, ktorá tlmi a vlastné záujmy a rozvahu. Podmetné a predmetné sa v afektívnosti vždy nedostatočne roz-

Kto neverí, nech si hneď do archívu, nech si prelistuje noviny z tých čias a zistí, že bol čas, keď budúci obvinení vyvolávali to isté nadšenie ako budúci žalobcovia na tej istej tribúne. Kofkokrát sa opakuje v novinových referátoch: Sál povstáva, dielo tleska a skanduje. Stačí si prelistovať napr. publikáciu IX. sújazdu KSS v obrazoch. Pod nadprirodzenými portrémi štátovníkov a vodcov revolučného hnutia, to vyzdobenom sále stojia ľudia, voči ním predsedníctvo, kritizovaní a kritizujúci, zdvihnuté ruky, zachytené v rôznych momentoch po tlesku. Vytrenenie v tvárači ako pri masovej sugescii, alebo náboženskom obráde, oči roztvorené ako pri vzrušujúcim rituáli. Nerekrinujem, neposmievam sa, aj ja som jedným z tých ľudí v sále. Myslim si Le Bon: „V kolektívnej duší sa rozprávajú Inteligentne schopnosti jednotlivcov a spolu s tým aj ich individualita. Heterogénne sa zatopí v homogénnom a prevahu nadobudnú podvedomé zvláštnosť.“ A čo sa stane s jednotlivcom, ktorého osobnosť sa celkom zatopí a rozpustí v dave? „Hlavné črtu osobnosti v dave sú tieto: Zánik vedomej osobnosti. Do popredia sa došťava podvedomá bytosť, v dôsledku duševnej infekcie a sugescie ten istý smer pocitov. myšlienok, pretvorenie vysugerovaných myšlienok v číny. Už ste to nie vy sám, ale stroj. Bez vlastnej vôle.“

V davovom človeku narastú pocity všemocnosti a neporaziteľnosti. Priechod dostaňu pudy,

REM INISCENCIA možno užitočná

Juraj Špitler

lišuje, a v stupňovanom hnuti myšle ešte menej.“ (Podčiarkol J. Š.) Je to veľmi poučná definícia.

Bojím sa výčitky, že chcem poučovať, preto hned na začiatku musím povedať, že pred dvadsaťtisími rokmi, v čase ideologickej kampani proti buržoáznemu nacionálizmu a kozmopolitizmu som bol presvedčený o oprávnenosti týchto kampaní, usiloval som sa nájsť ich racionálne jedno vo vtedajšom rozpoložení sľu vo svete a v našej spoločnosti, všetky svoje pochybnosti som prekričal s odôvodnením vlastnej mladistvej neskúsenosti a najmä tým, že galéria osvedčených vodcov domáceho a medzinárodného revolučného hnutia musí najlepšie vedieť, čo je pre revolučné hnutie užitočné a potrebné. Navodené napodobňovanie tlmo vlastné záujmy a rozvahu. Nemal som vtedy strach, nikto ma nenutil by angažovaným. Na karieri som nemal dispozície. Vždy som si vedel v živote svoju karieru skôr pokazit než vybudovať. Ak hovorím o svojej veriacej minulosti, z ktorej pošlo mnoho zlého, nerobím to kvôli absolutóriu (ktoré nečakám), ale iba kvôli vysvetleniu. Mám pred očami vysokého funkcionára, ktorý na našom spisovateľskom sújazde sa celý chvel od rozčlenenia, jeho svätého rozhorenie vychádzalo zvlnutá, bolo prirodzené. Potom som čítal jeho skrúšenú sebakritiku, že bol k svojim vystúpeniam prinutý. Je to ponížujúce a zbytočné. Ak je to pravda, potom vystúpenie z donútenia v takej dokonalej teatrálnej polohe, vrhá ešte horšie svetlo na našho herca. Možno vysvetlím odpor svojim názorom, ale séria sebakritík doprosujúcich sa absolútoria zdá sa mi nedostojnou. Pripomína smutný rituál z päťdesiatych rokov. Sebakritika má byť trvalým vnútorným procesom, ako integrálna súčasť poznávania a konanania, nie exhibičiou na bodovanie ako krasokorčuliarsky výkon.

Najmä v týchto dňoch musím neustále myslieť na atmosféru päťdesiatych rokov, lebo v nej hľadám odpověď na mučivé otázky, ako sa to všetko — od ideologickej kampaní až po monštrózne procesy — mohlo stať. V čase procesov sa v radoch takých veriacich, akým som bol aj ja, začalo rodil strašné podzorne, že išlo o temnú réžiu, v ktorej sme boli hercami a zneužitými spolutvorcami réžie. Hlasy v našom vedomí, ktoré sme prv prekričovali, nadobúdali vrch a od polovice päťdesiatych rokov určovali naše myšlenie a skutky, aj keď sme nepoznali všetky súvislosti, vedúci ku katastrofálnym udalostiam. Úmerne k rozšíreniu sa poznania rásstol pocit hanby nad všetkým, čo sa stalo a nad našou vierou, ktorá nás do hanby priviedla, nad škodou, zapričinenou hnuti, nad príkorm, utrpením a poňiením ľudí, naj

Výstavou malířského díla Františka Kupky ve Valdštejnské jižní v Praze, připomněla Národní galerie nejen dílo, ale i životní osudy umělce, jehož jméno je dnes nerozlučně spojeno s vývojem moderního světového umění.

Kupkova výstava v Praze se snad může zdát opožděnou potou, ovšem v tomto případě nelze vinit pouze nedávné kulturní poměry u nás, neboť problematika Kupkova díla souvisí s poněkud širším kruhem okolnosti.

Dveře ke světovosti se Kupkovi dílu otevřely teprve po autorově smrti v r. 1957 jeho definitivní postavení v kontextu světového moderního malířství bylo možné zhodnotit až po tom, kdy celá Kupkova pozůstalost připadla odkazem paní Eugenie Kupkové Muzeu moderního umění v Paříži. Výstava obrazů z Kupkova pozůstalosti spolu s obsáhlým a detailním katalogem proběhla v pařížském Muzeu moderního umění teprve v roce 1966.

Dlouholeté mlčení o Kupkovi v Čechách má také své zvláštnosti, dané oboustranným vztahem, který byl příběhem oboplněného zkramání a rozčerpaní na jedné straně, a na straně druhé rozpačitosti a nepochopení. Téma vztahu Kupky k Čechám rozvádí v Kupkově monografii, vydané nakladatelstvím Odeon nepochybně dílem náhody ve stejnou dobu se zahájením Kupkovy výstavy v Praze, dr. Lida Vachová.

Ovšem neméně zajímavým a složitým je vztah materské země ke Kupkovi, který je možné měřit Kupkovými výstavami v Čechách, a jejich ohlasem. Tady jistíme, že nelze soubornou Kupkovou výstavu v Praze v r. 1946, je dlonou dobu před tímto datem i po tomto datu za Kupkovým jménem bilé místo.

Hledáme-li příčiny tohoto nezájmu o rozpačitosti ve vztahu ke Kupkovu dílu, musíme obrátit svou pozornost především k problematice českého moderního umění.

V době před II. světovou válkou se k tendencím abstraktní malby, reprezentovaným skupinou Abstraction-Création (při jejím založení v r. 1931 byl Kupka jmenován do předsednictva skupiny), hlásí z českých malířů pouze dva: František Foltýn a Jiří Jelínek (oba byli členy této skupiny). Na sklonku třicátých let se k abstraktní malbě přikládá ještě Vojtěch Preissig, ale i tak je mezi jejich tvorbou a obrazy Kupkovy diametrální rozdíl.

V době, kdy Kupka vystavuje v Paříži svou Amorfu - Dvoubarevnou fugu (Podzimní salón 1912), je české umění zmítáno spory a diskusemi kolem kubismu, aby později, po 1. světové válce, zamířilo spíše k různě modifikovanému malířskému poetismu a posléze surrealismu a přibuzným tendencím, než aby hledalo svou cestu v blízkosti abstraktních tendencí Kupkova vývoje.

Ve třicátých letech, kdy se česká kultura ocitá na špiči evropské umělecké avantgardy, je Kupkovi přes sedesát let, je nervově nemocný a izoluje se téměř absolutně od vnějšího světa.

Je tedy pochopitelné, že Kupkovo dílo bylo považováno v Čechách spíše za jakýsi anachronismus a podivinství, vyloučené z kontextu českého moderního umění samo.

Vedle těchto vzájemných disproporcí je třeba vzít v úvahu ještě jednu skutečnost, která byla příčinou rozpačitého postoje vůči Kupkově malbě i mimo rámcem české kultury, a to je skutečnost jakési dvouznačnosti Kupkovy tvorby. Vedle nepochybně osvobojujícího tvůrčího činu, jež ho modernost je nesporná, cítíme, že Kupkova tvorba je poněkud více než mostem mezi uměním a duchovní atmosférou XIX. století a naším věkem, že je nesporně více spojena právě s myšlenkovou problematikou minulé epochy než přitakáním modernímu světu civilizace XX. století.

Najedeme-li v počátcích Kupkova abstraktní tvorby ještě jistě kontakty např. s myšlenkami Kantinského, je rozdíl mezi suprematismem, konstruktivismem nebo neoplasticismem a Kupkou markantní a nepochybný.

A tak zdá se, nežvýrá než konstatovat, že to byl především intravertní Kupkův genius, se sklonem k pantostickému mysticismu a symbolismu, který byl katalyzátorem a iniciátorem dila, v němž se z nejrůznějších zdrojů živelný ntelekt prolínal s hlubokými psychickými innulami, dila, které je nejen velkým tvůrčím činem, ale také velkým anachronismem.

Jiří Vykoukal

Jan Zahradníček

ZNAMENÍ MOCI (VI)

Byla jich hrstka
zrovna jak zrní v hlině
spravedlivých a milosrdných
a touto setbou se obrozovala zem

Vždycky tomu tak bylo
Vždycky tomu tak bude

Duch, který nezahálí
nikdy a nikde
a jestliže jste ucpali všechna ústa
aby nemohli promluvit
jsou zde ještě nemluvnátká, jsou zde ještě umírající
titousoudé tmy počáteční a tmy konečné
a jejich ústa hořkostí stejnou stažená
úsměvem stejně blaženým
vyznávají

A když teď hledim
z dna zahrady do mladého listi
do mladého zpola jen rozvíjejího listi
jež se chvěje na konci větví jak praporky Resurrexit
zem pode mnou kolébá se
jako do srdce zasažená
Sem a tam
Vidim ten pohyb ve vrcholcích stromů
sem a tam a sem a tam
o kdybych jej neviděl, cítím přece
proti blankytu skřívánčímu to tiché a neúnavné kývání
které opakuji i věže a komínky
a všechno, co nad zem ční

Zem pode mnou v nesmírné bolesti kolébá se
jako ten, kdo nechce či nemůže nahlas křičet
a její vůně a její vánky jsou jediný tichý nářek
kterému málo schází
aby byl chvalozpěvem

A to málo, co schází, co vý jí odpíráte
pan Nikdo a vy
to vám tak záleží na tom
aby dějiny neprokročily dopoledne Velkého Pátku
a řev ulice jeruzalémské
dále se rozléhal po všech městech světa
Dál otvírá měsíc vaše temná ruka
a cínská groš Jidášův
cinků mince, jež kupují prodejného
jemuž se říká Lid
a kořalka, která tekla
pro pacholky Pilátovy
u dna ještě není
Všechno hlasování
děje se dosud mezi Kristem a Barabášem
a už napřed je postarano
o výsledek týž

Ukřížuj, Ukřížuj

A zem pode mnou v nesmírné bolesti kolébá se
s vašimi slavnostmi, s vašimi mučírnami
ta Matka Žalu
které nechcete dovolit
aby přestala kvlet
aby přestala rukama lomit tise se kývajíc
když přes všechny časy a přes všechna místa
prodlužujete podivou
jež se měla už skončit

Vaše moc je veliká
a vás strach ještě větší
před tou nocí ze soboty na neděli
před tou Velikou Nocí, kdy stalo se
co v slepotě své vy neuznáte
co svými třesky plesky jen zamlováte
když na to přijde řec

Ale něco se změnilo, a vý to vité
Cas je jiný, čas po Vzkříšení
a také v ponízení a také ve smrti
je cosi jinak. A vý to nevite
Svět vzhůru nohama, ten vás svět
a od té chvíle
toto jediného skutečného převratu, té jediné skutečné
revoluce

přes všechny vaše předpoklady
přichází vždycky závěr
jiný, než čekali jste

Třína nalomená se nezlomila
knot, který dounal, nezhasl

Každý rok
znovu to dokazuje
Povídejte si o Persefoně a jejich návratech z podsvěti
Nebudete tím ani moudřejší, ani štastnější
zatím co prostší, zatím co krásnější přiznat je
že každý listek s Kristem se rozvíje
A jako na svatého Fabiána a Šebastiána
štěpy spaly stojíce oblečené
v košílkách lýka, v kabátech kůr
a kromě havranů krákorajících, že na všechny dojde
nic nenasvědčovalo nějaké větší změně
v kořenech ani ve hvězdách
tak dnes
vrkáním holubků doutná vzduch
a vánky, o kterých ještě včera jsme nevěděli
desítky, na jejichž bosý cupot jsme zapomněli
přišly a těšily

Ó, zatvzelosti, jež prolamuje se v slzách

a najednou
vražedníkům se protiví dále vraždit
mučitelé mají dost svého řemesla
Naříkají si, že se jim udělala zas duše
a co nevidět budou stát celí v květu
ve velikonoční zahradě tohoto léta

Je to zahrada mého dětství, zahrada dětství světa
a tenkráte
vždy na Zelený čtvrtok jsme ji k večeru zametali
a trávník zářil a jabloně zářily vlnké mizou
zatímco zvonky odletěly už do Ríma
odkud se vráti s tou jedinou zvěsti, jež stojí za to
aby se hlasila ustavičně
Alleluja...

A, ted'
ať chcete, či nechcete, je už mnoho dní, mnoho věků
po Zmrťvychstání Pán
Po věch kostelích se čte evangelium o Kristu
Vzkříšeném
jenž vstupoval dveřmi zavřenými
Nic nespravíte proti tomuto Dechu
a zbytečná už jsou vaše těsnění, vaše houň
okna se otvírají a na celém světě dýchají lidé jeden
vzduch
a jejich prsty a jejich řasy obaluje jediné stejně ovzduší
jako lesy, jako ledovce, jako oceány

Nic nepořídíte proti té Přítomnosti
jež do posledního městečka naplňuje už vesmír
Nadarmo jste podplatiли vojáky, aby řekli
že za noci přišli učedníci a ukradli jej, když spali
Nadarmo se rozhlášuje ta řec mezi vámi až do
dneška

Nepodařilo se ji zakalit ani změnit
to Vzkříšené Slunce, jež vykročilo
celou říši obřích svých prsou naléhajíc
na dvere a okna

Trest se
nikam se před nim neschováte
Nelitostné jak lásku
vníká až v nejmavší kouty, kde v bidě své
vyhřezá vaše hanba
svatokrádežně schraňovaná už nevím jak dlouho, co
naposled
tady se uklízelo
Bude hned vykřikováno po střechách
co jste si šeptali na svých ložích
z úst do ucha
Ukazuje se smýšlení mnohých

Ale protože nemají vlastních tváří

nosi je na kabátech

to své smýšlení

na kterém nezáleží už zbla

tak jako na jejich tlachání

bohaprázdném, liduprázdném

neboť to není jejich smýšlení, to nejsou jejich slova

tolikrát přehlučená

v této chvíli, kdy hvězdy se přiblížily

aby byly svědky závěru mysterií

v němž se Bůh nepochybně zas ukáže

jako poražený

Co ná tom
Bůh ustavičně poražen, vítěz
Clověk ustavičně vítězí na konec poražen
a ti, kteří na kříž přibijeli, jsou na kříž přibiti -
**Co na tom, když pan Nikdo svýma temnýma
bezejmennýma rukama**
sám bez jména už sahá
po koruně vítězství
Jen kříž se pohně, kříž Čihošťský
a ten pár lidí to zahledne
zatímco Michael Archanděl
čeká rozprázen a jeho meč vlasatice
neročisné ovzduší světa

Nikdy se nedočkáte, že by Bůh nestál v slově
a nějakým zvláštním a neslyšaným zásahem do hry
dřív než se skončí
o vlásek zkrátil svobodu člověkovu
Vaše myšlenky nejsou jeho myšlenky
Nesniží se k násili a jeho pohled upřený z lidské
blízkosti

na každého z nás
nezavíre se ani neunaví v té trpělivosti plně slitování
jako by se nebylo stalo nic zvláštního
před chvíli ani tenkráte
pod stromy Ráje

Je to On
V tichosti vánku poledního
Je na nás, abychom také ztichli
před tou tváří Ženicha, který přichází
A jestliže k národnímu a jestliže k světu
hovoří jako oheň a jako kládivo rozrýzející skálu
u tebe jen klepe s prosbou za prominutí, že vyrušuje
Stojí za dveřmi a klepe neodbytně, a hněd se omlouvá
O tebe se uchází, aby tě ziskal tak jak jsi plný špině
Není třeba dělat se lepším před tou Tváří, jež prohlíží
te skrz naskrz

s přísnosti shovívavou, shovívavostí přísnou
ten pohled upřený

Je ti před ním nevolno, silháš stranou, posloucháš staré
pomluvy
odnaproti, zvedle anebo skrze strop
zatímco on stojí a čeká, zda vpustí je
ten cíci člověk, jehož právě při vyslyšení ztýrali
tvář ušvaná, mírná, tvář bližního, Boha tvého
které se všichni tak podobáme

Ach, říkám vám, nechte už řeči o výrobě, nadvýrobě
Nechte už slov, jež sypou se suchá a tvrdá a jalová
ten písek pouště světa, který nás v sobě pohívá
Ríkám vám, nevychází ze úst, kde jazyk a zuba a ry
článkuji teplý dech. Nejsou lidská, není v nich člověka
Tak hovoří obludy vymyšlené, aby vás pohtily
Dejte si říci, za nějaký čas, za nějaký krátký čas
nebude po nich slechu, Nabuchodonozor se také jen
letmo připomíná

A ted' je čas nejvyšší, abychom všichni ztichli a spát
šia slovo

slova unavená, slova zmučená, slova znetvořená
aby byla zapomenuta v tichu nesmírném
aby utonula v nevýslouhu
kde bychom je zas hledali s úpěním
pravidlivé, silná a plná kajícnosti
pro katedrálost věku, jež vidí v blízku
pro dorozumění člověka s člověkem a národa s národem
pro dorozumění s Bohem, jenž stojí a čeká
u dveří srdce tvého

Je to On
v tmách hodiny třetí
který, byv vyzdvízen, táhne všechno k sobě
Málem ho přehlídl, jako ty jej přehlíží v blízku svém
ale dějiny se otřásají jeho mlčící přítomnosti
a všechny útek je útek před ním, všechna vzpoura je
vzpoura proti Kříži
tomuto trůnu jediné opravdové moci
tomuto trůnu jediné opravdové moci nad světem

© Dr. Bedřich Fučík,
Zavěrečný VII. zpěv v příštím čísle

student 6

IV. SJEZD ČS.
spisovatelů

maň

</

VITA MOSTRA

BRATISLAVA

■ STUDENT MOBILIZATION COMMITTEE, NATIONAL OFFICE IN NEW YORKU uspořádala 26. 4. a 27. 4. 1968 protestní demonstraci proti válce ve Vietnamu. Studentská organizace na strojní fakultě SVST v Bratislavě podpořila tu to akci rezolucí, ve které vyjadřuje sympatie a morální podporu bojujícímu vietnamskému lidu.

■ Seminář zástupců strojních fakult z celé republiky se konal v Bratislavě ve dnech 16. až 18. dubna. Na závěrečný den semináře se komala beseda se zástupci brněnských podniků a představiteli VUT v Brně.

BRNO

■ Na veterinární fakultě VŠZ byl 18. dubna 1968 založen samostatný Spolek veterinárních mediků. K jeho ustavení se přistoupilo po více než měsíčních přípravách, kdy byly studovány zkušenosti na jiných fakultách, zejména na pražské a brněnské filosofii a právnické fakultě.

LÍBEREC

■ Akademická rada Vysoké školy strojní a textilní uspořádala 23. dubna večer ve studentské menze „Tribunu otázek a odpovědí“ s představitelem Československé strany socialistické. Besedy se zúčastnilo více než 500 posluchačů a po té pár hodin diskutoval se svými hosty, zástupcem ústředního tajemníka CSS dr. Jitřím Pavlem, Darkem Vostfalem, ředitelkou Rokou; Čestmirem Kubíkem z redakce Svobodného slova a dalšími představiteli CSS. Podle toho, jak rychle mizely přihlášky z opusťného stolu po závěru besedy, se dá soudit, že liberecký vysokoškoláci výrazně posílili fady základní organizace CSS.

PRAHA

■ Dialog ministra zemědělství a výzvy soudruhu J. Borůvky s pedagogy a studenty VŠZ proběhl v aule VŠZ 23. dubna na Suchdole. Ministr Borůvka v úvodním referátu podtrhl důležitost rehabilitace zemědělství jako celku. Rekl, že soudobý obrodný proces je nutně převést co nejrychleji a co nejdůsledněji ze sféry politické do sféry ekonomické, a to tak, aby se současně za pochodu i daleko rozširoval a zkvalitňoval československý model socialismu. Zároveň nutilný růst kvality funkcionářů, vedení dialogu mezi rozumnými lidmi, monopol pravdy nesmí být posvěcen monopolu moci.

I když některé odpovědi soudruha ministra Borůvky nebyly dosud přesvědčivé a konkrétní, přeje se, že dialog s ním vedený byl užitečný.

■ Otevřený dopis americkým studentům odesali studenti středních škol ze svého místku, konaného 26. 4. Mimo jiné píše:

Chceme-li si ještě ríkat lidé, nemůžeme pasivně přihlížet krutostem a zlou, páchaným kýmkoliv a kdekoliv na této planetě, protože právě lidská lhostejnost těmto krutostem nahrává."

Novelizace nestáčí

■ Vedecká rada FF UK se v minulých třech letech několikrát zevrubně zabývala otázkou koncepcie vysokoškolského zákona a některými klíčovými otázkami, jež by měly tento zákon řešit. V souvislosti s tím nabyla přesvědčení, že dosavadní zákon o vysokých školách ze dne 18. března 1968 neodpovídá potřebám rozvoje vysokého školství v ČSSR, a proto se na svém zasedání dne 18. dubna 1968 rozhodla vystoupit s návrhem, aby tento zákon byl sice uvážlivý a po zevrubné analýze, ale zároveň také bez bytěčných průtahů podstatným způsobem změněn. Kromě řady konkrétních dílčích otásek jde především o to, aby nový vysokoškolský zákon pevně zakotvil tak klíčové zásady, jakými jsou akademická svoboda navazující na ústavní záruky svobody projevu, svoboda vědeckého bádání a svoboda učení, otázky statutu a záruk akademické půdy v moderní socialistické společnosti, autonome, postavení a hierarchie vysokých škol. S tímto otázkami souvisí problematica demokracie řízení těchto škol, a to nejen ve vztahu k ministerstvu školství, ale i pokud jde o vnitřní řízení jednotlivých vysokých škol a fakult (má-li byt řízení demokratické, je po násem soudu třeba, aby vedle vědeckých rad s přesně vymezenou kompetencí v otázkách vědeckých existovaly na školách volené orgány, rady akademické obce, které by projednávaly zásadní otázky chodu školy a také volily akademické funkcionáře). Konečně, ale ne v poslední řadě, je nutno v zákoně podstatně zvýraznit vědecké položení vysokých škol a upravit jejich vztah k ČSAV způsobem, odpovídajícím skutečnému podílu na vědecké práci v jednotlivých vědních úsecích. Tato úprava ovšem není možná rovněž bez podstatné úpravy zákona o ČSAV (čís. 52 Sb. ze dne 29. října 1952, ve znění zákona 53 ze dne 31. října 1957).

VĚDECKÁ RADA
FILOSOFICKÉ FAKULTY
UNIVERSITY KARLOVY

■ Samostatná studentská organizace na Vysoké škole zemědělské upozorňuje občany, kterým byla způsobena krídla tím, že v minulosti nebyli přijati ke studiu na VŠZ z jiných než prospěchových důvodů, nebo byli neoprávněni ze studia vyloučeni, aby se obrátili na samostatnou studentskou organizaci VŠZ, která jim tímto nabízí svou pomoc při zapojetí či případném dokončení studia. Adresa: Samostatná studentská organizace, kolej VŠZ, Praha 6-Suchdol, red. čas. Impuls.

K NÁZORŮM SOVĚTSKÉHO MINISTRA STOLETOVA, KTERÉHO NÁS ČASOPIS ZAUJAL (VIZ ZPRAVA ČTK Z 11. V.) SE MUŽEME Z TECHNICKÝCH DOVODŮ VRATIT AŽ V PŘÍSTIM CÍSLÉ REDAKCE

SMYSL MARXISMU

(Dokončení ze str. 1)

burgové nebo Trockého, i když se lišili v názorech na revoluci.

16. Od této směru se pronikavě odlišil leninismus jako taková aplikace marxismu na ruské poměry, v níž je pragmaticky zvýrazněna úloha politické strany, již se přiznává rozhodující úlohu ve vedení hnutí. Ne už tedy hnutí samému! Tím vzniká ipso facto nárok strany na interpretaci monopolu výkladu socialismu a cest k němu, monopol, jenž je uplatňován zatím jen navenek, pokud v podmínkách sociálně demokratických (později komunistických) stran nemohl být podpořen autoritou vládní moci. Leninovo pojetí politické strany jako poručníka dělnického hnutí bylo předmětem kritiky Martova, Plechanova, Trockého a Rosy Luxemburgové jako pojetí úzce ruské, neevropské a nedemokratické Smysl socialistického hnutí totiž už nevytvářelo dělnické hnutí samo, ale jeho zástupci a politická strana. Lenin si před smrtí uvědomil problém spojený s touto úzce specificky ruským pojatou variantou marxismu a politické strany.

17. Když přestalo dělnické hnutí samo určovat smysl socialismu a jeho vývoje, bylo jen logické, že po Leninově smrti interpretaci monopolu zástupci strany zespíli. Ve stalinové reformaci byl interpretativní monopol strany dálé zúžen na interpretativní monopol aparátu strany. Spolu s bezprostřední výkonnou mocí uplatňoval aparát stále bezohlednější autoritativní rozhodování v ideologii a potenciální nebo skutečně odpůrci fyzicky ničili. Obdobně jako v byzantské tradici vztahu církve a státu splývala nyní strana a stát. Cíle marxismu jako revolučního, dělnického, třídního hnutí byly obětovány státním zájmu a výklad ideových cílů socialismu byl podřízen mocensko-blokovým státním a nacionálně ruským zájmu.

18. Ve stalinismu se uskutečnila rozhodující proměna, kdy napřed aparát a pak vrchol aparátu vytvořil, získal a prosadil interpretativní monopol výkladu marxismu. Od té doby byly cíle socialismu určovány rýze pragmaticky, v závislosti na okamžitých situacích sovětského státu. Principy se staly libovolně manipulovatelnými atrapami mocenských zájmů. V maoismu je tato tendence ještě více rozvinuta a to nějen tím, že vrcholný interpret je vůdce hnutí a státu, ale též tím, že mezi prostředky k dosažení cíle se řadí i atomová válka.

19. Z vývojových fází rozměrování, štěpení a differenciace původního Marxova učení vyplývá několik závěrů o vztahu interpretace a autority: 1. Okruh interpretátorů se stále zužoval a interpretace sama byla podrobena procedurám, jež z ní učinily privilegovanou činnost mocenského rázu. 2. Humanistico-demokratická interpretace marxismu, odpovídající původnímu smyslu Marxova učení, byla stále víc zatlačována pragmatickovo-ekonomickým pojetím, v němž se socialis-

tické osvobození člověka redukuje na ekonomický program vyspělé průmyslové společnosti. 3. V podmínkách stalinistického režimu osobní diktatury, znásilňující základní občanská práva, došlo k otevřenému popření a radikální proměně základních cílů hnutí. Marxismus se stal totalitní ideologií sovětského státu a otevřeně se rozešel s evropskou humanistickou tradicí.

20. Cíle marxistického socialismu (komunismu) jsou dnes nejen politicky, ale i ideologicky určovány v závislosti na představě, že cílem socialistického hnutí je dobré fungující ekonomika, přesně manipulovatelné mechanismy moci a vysoký spotřební standard, nikoli humanistický program přetváření společnosti a člověka ve smyslu širší svobody. Tyto tendenze znamenají popření původních idej Karla Marxe a smyslu společenských pro měna proletářských revolucí. Autorita moci zvítězila nad demokratickým právem řádových přívrženců socialismu spolu s určovat a interpretovat cíle hnutí. Manipulativní správa ideologických formulí byrokratickými aparátami mocenských elit nahradila kritické myšlení a tím vytvořila situaci, že interpretace marxismu se může dít produktivně jen mimo dosah moci tohoto aparátu. Ustíl marxistické teorie i praxe překonat tento stav narází na obrovské překážky. Proč?

Struktura společnosti a proměny ideologie.

21. Proměny v interpretaci smyslu Marxova učení nelze vysvětlit pouhými osobnostmi politickými událostmi nebo vnitřní dialektikou dělnického hnutí. Zřetelná tendence od demokratické aktivity širokých vrstev směrem k administrativní správě mas pomocí mocenských aparátů je výrazem strukturálních proměn průmyslových společností Západu i Východu. Tyto nové společenské struktury ovlivňují společenské vědomí, cíle a hodnoty socialismu i sám styl myšlení.

22. Společenské struktury předznamenávají podstatné vědomí společnosti o sobě samé, její utopicko-ideologické i objektivně vědecké poznávání, vytváření jejího sebeopoznání i jejich sebeklamů. Mechanismy, jimiž se tak děje, jsou zhružba rozpoznaný sociologické vědění. Rozhodující úloha hrájí zájmy a mocenské elity, vztah vladoucí ideologie a státní moci a povaha státní moci v kulturní tradici společnosti.

23. Centrální otázkou je vztah vládnoucí ideologie k mocenským institucím, konkrétně vztah socialistické ideologie k státní moci. Marxická ideologie zatím hrála trojí různou úlohu ve vztahu ke státu: 1. byla kritikou kapitalismu a zaujímala negativní postoj ke státní moci. Principy se staly libovolně manipulovatelnými atrapami mocenských zájmů. V maoismu je tato tendence ještě více rozvinuta a to nějen tím, že vrcholný interpret je vůdce hnutí a státu, ale též tím, že mezi prostředky k dosažení cíle se řadí i atomová válka.

24. V počátcích vývoje marxismu podněcovala demokratická struktura západoevropských kapitalistických zemí demokratický ráz socialistického hnutí. Opozici ráz socialistické ideologie a nedostupnost mocenských prostředků zajišťovaly vnitřní demokracii, takže marxismus byl oprávněn interpretován jako důsledný demokratismus a jako vyrcholený buržoazně demokratických svobod a obyvatelstva.

25. Zřetelně rozdíly v interpretaci cílů a smyslu socialismu se projevují u západních i východních komunistů, mezi lednovými zeměmi socialistického tábora. Jsou vysvětlitelné různými společenskými zřízeními těchto zemí a různou funkcí komunistických stran v zemích, kde aparát nemá v ruce státní moc. Podobná různost v představách o socialismu existuje dnes sice faktickým stavem v mezinárodním komunistickém hnutí, ale je stále nepřijatelným principem, ohrožujícím postavení aparátu vnitřní komunistických stran. Některé z těchto stran trvají na organizačních principech, neprispívajících méritem diskuse ani uvnitř strany, ani uvnitř státu, protože v diskusech aparátu správně spatřuje bezprostřední ohrožení své moci nekontrolovanou elitu. Dnešní manipulativní monology nahrazují dialog. Současný kompromis je v zájmu mocenských elit, vztah vladoucího vztahu tolerance vůči národním zvyšováním zájmu a obhajobě monopolu uvnitř stran je výrazem nejistoty o konečných cílech socialismu a cest v něm.

26. Snahy vydobýt a uplatnit základní občanská práva proti státní monopolu regulovaného myšlení vyvolávají silný odpor aparátu. Legalizace názorových růzností v pojímání cílů socialismu je dnes sice faktickým stavem v mezinárodním komunistickém hnutí, ale je stále nepřijatelným principem, ohrožujícím postavení aparátu vnitřní komunistických stran. Některé z těchto stran trvají na organizačních principech, neprispívajících méritem diskuse ani uvnitř strany, ani uvnitř státu, protože v diskusech aparátu správně spatřuje bezprostřední ohrožení své moci nekontrolovanou elitu. Dnešní manipulativní monology nahrazují dialog. Současný kompromis je v zájmu mocenských elit, vztah vladoucího vztahu tolerance vůči národním zvyšováním zájmu a obhajobě monopolu uvnitř stran je výrazem nejistoty o konečných cílech socialismu a cest v něm.

27. Zřetelně rozdíly v interpretaci cílů a smyslu socialismu se projevují u západních i východních komunistů, mezi lednovými zeměmi socialistického tábora. Jsou vysvětlitelné různými společenskými zřízeními těchto zemí a různou funkcí komunistických stran v zemích, kde aparát nemá v ruce státní moc. Podobná různost v představách o socialismu existuje dnes sice faktickým stavem v mezinárodním komunistickém hnutí, ale je stále nepřijatelným principem, ohrožujícím postavení aparátu vnitřní komunistických stran, jenž se veřejně neprojevuje. Interpretace a chápání socialismu se liší podle příslušnosti k sociálním vrstvám, to jest podle toho, zda kdo patří k dělnické elicie. Kulturní tradice, míra vzdělání mas a technická vyspělost země vtiskují rovněž ráz způsobu interpretace marxismu. Tak lze říci, že ani v nejtužším stalinismu padělých let nepřijala východoevropské země cele model sovětské státní moci a státní ideologie, protože jim v tom bránila vlastní vyšší kulturní úroveň a větší míra občanských práv, než byla obyvatelstvu v carismu.

28. Změny v cílech marxistického ideologie v souvislosti s měnící se povahou státní moci ukazují, že struktury mocí dané společnosti se reprodukuji v pojímání cílů marxismu. Podstatnou změnu ve smyslu návratu k humanistickému cíli marxismu nemůže však dnes zajistit len příklon k humanistické frazeologii, jež je nyní tolerována a podporována všechny státními stalinisty. Podstatnou změnu může zajistit jen pohyb strukturálních vazeb mezi mocí a ideologií, mezi mocí a stranami, mezi lidovou aktivitou a byrokratickou administrací, cíli demokratizace, připomínající názorovou svobodu a různost chápání marxismu.

29. Hierarchická stavba sovětské společnosti Stalinnový čtyři se projevila v filozofii jako právně-policejní interpretace klasických textů. Pravda Stalina dominovala pravdu Lenina. Lenina pravdu Martova. Tento vztah v tomto základě mohla být nastolena discordantia oponum, jako policejně-administrativní akt cenzury, nikoli jako výsledek vnitřní konsistence systému. Funkcionality nahradila pravdu a manipulace teďmi duchy učení. Marxismus se tak dočasně proměnil v inkonsistentní pragmatiku tříšti izolovaných chápání a libovolně přestavitele pouček.

30. Proměny postalinského Sovětského svazu v technicky vyspělou průmyslovou společnost plynely sice vzdálostí bláhobyt a vojenskou moc, ale zároveň tato společnost přijala modifikovanou verzi amerického životního stylu vysoké potřeby jako svůj prvořadý cíl. Ekonomická interpretace cílů socialismu je zatím v převaze nad administrativně uměřenými, ale perspektivně stále nadějnými koncepcemi, jež vývoj socialismu spojuje s humanistickým cíli. Marxistickým vývojem logiku sovětského státu a jeho ideologie se zde být nezbytným dalsí polarizace, která se buď přiblíží mimořádnému renovaci stalinistických metod, nebo vytíme znovu evropské hodnoty Marxova humanismu a najde otevřené

HODOVĚDNÁ ODFOVĚDNÁ

Oázka: Kdo jsou nebo kdo byli Svobodní zednáři?

Svobodní zednáři jsou členové původně tajné, nyní uzavřené společnosti, jejímž úkolem je dobročinnost a mravní zdokonalování členů. Pravděpodobně se vyuvinuli z tajných sdružení stavitele chrámů, v nichž byli zastoupeni příslušníci všech stavebních Živností. Tito zednáři a kamenici, obcházejí svět, budovali na zakázkách chrámů a domy (v Německu, Francii, Egyptě, Portugalsku a jinde). Stavba trvala desetiletí, zednáři si v místě práce postavili své sídlo, osadu, vybudovali organizaci, jež podporovala své členy v daleké cizině; členové organizace byli povinni zachovat milenci výnalezech a praktikách, jichž se při stavbách používalo. Časem se však mezi ně dostali i ti, pro něž byly stavby určeny, kněží a vysoká šlechta. Tak byla organizace Svobodní zednářů poznána.

Počátek zednářství není zcela objasněn, jedině historikové jsou přesvědčeni, že je v Egyptě, druzi, že v Řecku nebo Orientě

několik století před našim letopočtem. Organizace Svobodní zednáři, tak, jak je známa dnes, byla vybudována v Anglii roku 1717 vytvořením ze zbytků starých lóží; byl změněn původní účel: neměla budovat domy kamenné, ale chrámy mravnosti a humanity v lidských srdcích.

Původní dělení na mistry, tovaryše a učedníky bylo ponecháno, nástroje a staré odznaky zůstaly jako symboly. Nový rád byl s konečnou platností vypracován roku 1723 pod názvem The constitucion of the Freemasons. Přikazuje přísně mravný a drodinný život, zavrhuje ateismus stejně jako náboženský fanatismus a náboženskou nesnášenlivost; hlásí se k tehdejšímu anglickému deismu.

Později nastalo rozštěpení anglické lóže, ale ještě v osmnáctém století byla zase sjednocena. Vlivem osvícenství vznikly v této století lóže ve Francii (1725), v Německu (1737). V Praze byly v roce 1733 tři lóže, další v Klatovech a v Brně. Marie Terezie v roce 1764 zednářství zakázala; kroužky přidružené k lóžím uherským kroužkům udržovaly i nadále.

Zednářství je rád mužský, ale ve Francii a u nás mohly být jeho členkami i ženy. Podmínkou přijetí je zletilost a mravní zachovalost. Skládá se slib naprosté mlčenlivosti vůči veřejnosti, zachovávání stanov a poslušnosti představenstvu.

Svobodní zednáři vyzali u nás po osvobození samozřejmě za své, díky se však předpokládat, že některé členové udržovali a udržují styky i nadále, i když kontinuita s lóžemi ve světě byla nejspíš ztracena. Je však nutno podotknout, že zednáři už dřívno nejsou ve světě nějakou významnou

politickou organizací, jež by soustředovala ve svých rukou síly světové politiky, aby ji ovlivňovala; je to organizace s několika set letou tradicí a ve své době měla značný vliv v mnoha státech světa, patřily k ní duchovní špičky lidstva, ale v dnešní době, i když má snad statisíce členů, je organizace přežívající pouze světovou revoluci.

-zrn-

FÓRUM

ARTUR SCHOPENHAUER Z ERISTICKÉ DIALEKTIKY

Diskuse je často vzájemně prospěšná, jak prostředí k tříbení hlav, k opravě vlastních myšlenek a také k vytvoření nových názorů. Avšak oba diskutující si musí být rovní pokud jde o vzdělání a duševní schopnosti. Nedostává-li se našemu protivníku prvého, nerozumí všemu, nemí na úrovni. Nedostává-li se mu druhého, svádí ho způsobem roztrpčením k nepočitnosti a základům a konečně i k hrubosti.

ZALUD 26. *Brilantním kouskem je převrácení argumentu; když argument, který chce odpůrci použít pro sebe, použijeme proti němu. Rekne-li například: „Je to dítě, musí se mu leccos prominout.“ Převrácení: „Právě proto, že je to dítě, musí se trestat, aby se neutvrdovalo ve špatných návykách.“*

mu, probídla — proklimala, a nejen já. Bylo normální, že nám nedávali měsíční pás, používaly jsme tedy jakéhokoli kusu hadru, i špináhevko, ale někdy nám brali i ty, neboť vězenšký rádnic podobně nedovoluje, a tak jsme spaly vlastně v tritolisti vlastní krve. Bylo to v Pisku.“

Vězeňkyně V. S.:

„Mě obvinili taky z protistátní činnosti. Můj tatínek byl společníkem jedné česko-americké firmy spolu s kapitánem Voskovem a Janem Masarykem. Měli jsme vilu na Barrandově, vedle sídla amerického konzula. Stýkali jsme se s ním. Právě telsky... Na větrcích bylo obvykle dost hostů,

SNÍMEK JAROSLAVA JUNGA

takže v obžalovacím spise potom stálo: Měla úmysl spáchat velezradu, mohla též provádět spionáž (svůj obžalovací spis jsem nikdy neviděla, neukázali mi ho, pouze před přelíčením v roce 1949 přečetli), takže nemohu cítovat přesně a ani vic, jen toho mi utanulo na myslí; skutková podstatá zádného činu prokázána nebyla. Diplomati nemohli vyslychat, jimi svědci nebyli. Pri prvním výslechu na mě vystřívalo zařával: Tak co, ty americká kurvo — chytla jsem psaci stroj a chítela ho na mladíka hodit. Bylo mi dvacet, jemu snad o něco více. Zapomněla jsem, že za mnou jsou ještě dva. Zbili mě. Ten stroj se rozobil o zem a já ho musela zaplatit. Vyslychali mě zásadně v noci od deseti do šesti do rána. Výslech vypadal mnohdy takto: stál jsem v rohu místnosti tváří ke zdi a musela říkat do zblízka: tik, tak, tik, tak, tak... Když jsem to z únavy řekla spätne nebo už jsem prostě nemohla, bili.“

Vězeňkyně B. P.:

„V Novém Jičíně jsem se dostala do trestního komanda. Vzpomínám si na bácharku Jindřiku Jungeovou. Zněčeře nic třeba řekla: No, tak si vezmeme Klomarovou! Bylo to na procházce po vězeninském dvore. A tam, přede všemi, před námi a přiblíženými dozorce a dozorkyněmi, s ní měla poměr. Pak jí odvalali. Přišla další, Jarmila Nakavová, ale ta už byla lepší...“

Například v Pardubicích se navlékaly korále. Na normu. Nestačily na ni někdy ani mladé ženy, natož pak staré, a stávalo se, že některá ji nespírá nikdy. Jenomže za nespínání se norma zvyšovala o sto procent. Kdo například dosáhl jeden den pouhých devadesát procent, přišel den následující na sto deset procent. Některé se ale nepodařilo splnit normu nikdy, měla tedy ztrátu, a musela ji zaplatit. Mohla být vám dát adresy na dvěčata, která ty prokleté korále platila ještě dlouho potom na svobodě...“

Vězeňkyně V. S.:

„Kastraci dělali tím způsobem, že člověka vyslýchali a našli mu nemoc. Řekli: bud se podrobíte operaci, nebo nebudeš léčena. Načež šlo všechno ven. Po šesti dnech jsem už opět musela drhnout podlahy v celách...“

Vězeňkyně P. S.:

„V říjnu 1950 vybrali nejlepší lidi z fabrik a nechal je dělat báchaře. Řekli nám: Poznáte, jak s vám dělnická třída zatočí! Rikali jsme jim faciovací komando. Vpadli na celu, obrátili ji vzhůru nohama, zbilí nás a odesíli. Prusil tak. Jednou jsem se s jedním z nich potkal: Věříš jsem, že jste skutečně naši nepřátele, řekl. Dneska, se všechna deseti hlási k obrannému procesu. Upřímně věří v lepší příští. Je asi jeden z těch, kteří vždycky věří pouze v přítomnost, pokud pro něj neplní nevýhody. Nejakej jsem ani neměl chuť mu plivnout do obličeje.“

Zdeněk Reimann

Příště II. část

si své chyby, aby jim bylo lze v budoucnosti předcházet. Zbytečně nezatrpkněte!

KOZOROH (22. 12.-20. 1.)

Kozorozi si budou stát celkem pevně a dobře. Některí ze skupiny C dokoncely velmi dobře. Využijte vhodného vnitřního rozpoložení k poctivé, tvorivé práci a zbytečně jimi nepřijte! Časem by vám to mohlo být zatracené lito. Myslíme to s vámi dobré.

VODNÁR (20. 1.-19. 2.)

Z vodnářů mají do určité míry „volné ruce“ pouze typ A. Skupina B a především C by potřebovaly nějakou „reakci“. Musíme se snažit něco pro ně najít. Za všechno to, co dovedou udělat pro dobré přátelství, si to rozhodně zaslouží.

RYBÝ (19. 2.-21. 3.)

Rybáři mohou prožít období celkem klidné a v dobrém duševním rozpoložení. Zvláště typy C mohou na jeho konci počítat s příjemným oživením, které by bylo škoda proměškat. Nastřídejte si, co se dá, brzo vás individuální horoskop. Dáme si proto ráději preventivně všechny trochu víc na všechno pozor!

XIX. MINULE JSME SI ŘEKLI, že moment prvního vdechu roditeli se jedinec má daleko větší význam, než jaký mu dosud přiznávala materialistická věda. (Idealisté v závase nepořebovali, a proto často nelehali proti své mnohdy správné predstavě objektivní vedecké důkaze.)

První vdech tedy není důležitý jenom proto, že jej uznává třeba nás československý zákon jako dobu a akt vzniku nového přírůstku lidské společnosti z hlediska

důkazu právního, ale především svým biologickým dozahem, je startem bouřlivé reakce, která vede k vytváření vlastního INDIVIDUALNÍHO haemoglobinu. Jistěže zjištujeme, že k poruchám tohoto pochodu dochází u jedinců „nejak“ vadných a často tak poškozených, že nejsou životaschopní bez určitého lékařského zákroku — dá se nezouvat, že jde o proces daleko hubnějšího významu, než je pouhá „chemická reakce“ oxylizování sedé kůry mozkové.

V poslední době vychází najevo, že vztah mezi světem chemických reakcí — mikrosvětem a makrosvětem (na samém počátku lidského vědění správně empiricky odvozený), je daleko užší, než se všeobecně předpokládá. Když přišel atomová tyzika s poznatkem, že významný poměr mezi vzdálostmi jednotlivých elektronových hladin v atomu je obdobný poměru vzdálosti v naší planetární soustavě, narazila na odpověď s tvrzením, že nelze tím způsobem argumentovat, že není ani v představě dobré hledat podobné analogie mezi makrosvětem a mikrosvětem atd., atd...

Ze nemají tak docela pravdu, dokazují nejnovější výzkumy právě v oborech dnes téměř módních: v molekulární, atomové, jádrové a kvantové fyzice. A rozdílně za zminku stojí práce Cinanu Tsung Tao-lího a Cen Ning-yanga, odměněné Nobelem cenou za rok 1957, ve které vlastní dokazují, že v jistém slova smyslu „determinismus“ vládne i ve světě atomů. Ze toho „determinismus“ je určován a podřízen základnímu rádu celého vesmíru jako souhrnu všeho, je po dle našeho minění celkem logické.

Nedá se tedy zatím ani z vědeckého hlediska vyloučit, že základní biochemické reakce nejsou závislé na současné situaci kosmu a že se nemohou rádit jednotlivé složky v atomech, v molekulách a vlněc se hmoty pouze v harmonickém vztahu, určovaném působením kosmických sil.

Za tyto „kosmické sily“ nejsou tak docela zanedbatelné, lze dokázat nejenom na rozdílu mezi dnem a nocí, sřídkání ročních období, přílivu a odlivu, ale i na citlivých reakcích hmyzu a zvířat, na změně elektrického potenciálu na elektrodách zaražených v rostoucím dřevě a mnohem dalším.

SVĚDECTVÍ ŽIVÝCH I MRTVÝCH

(Dokončení ze str. 5)

požádal o propuštění. Nepožádal jsem. Nakonec mě ve dvaapadesátém vyhodili jako psa. Zářďali, abych nemohl být nikde přijat. Nechtěli mě přijmout ani do Jáchymovských uranových dolů! Co zkoušela manželka a děti, neměl ani smysl povídат. Zbili jí před nimi... Ale v uranových dolech mě nakonec přijali.

(poznámka: Alois Samec zá necelých čtrnáct dní po tomto rozhovoru, který mi poskytl koncem března 1968 v krátkém nemocnici, zemřel. Rekl mi jestě že primář dr. František Kriegel, předseda UV Národní fronty, ho na jedné vizitě důrazně zádav, aby žádne rozhovory takového druhu neposkytoval.)

V souvislosti s rozhovorem s Aloisem Samcem jsem požádal dr. Čepičku o přijetí, ale odmítl. Je prý nemocen, lekár mu nářídil klid. Podal jsem se mi domluvit s dr. Čepičkou na schůzce až někdy v květnu; nicméně pasáž, ze záznamu rozhovoru s Aloisem Samcem, jež se ho bezprostředně týká, jsem mu do telefonu přečetl. Dr. Čepička popísel, že by se něčeho takového nebo podobného osobně účastnil, popřel, že by bývalého pracovníka ministerstva vnitra Aloise Samce znal a řekl, že pokud se něco takového dělo, rozhodně bez jeho vědomí. „Ja osobně jsem žádne sovětského poradce na svém ministerstvu spravedlnosti, které jsem tehdyn vedl, neměl. Ať jsem dělal cokoli, bylo to vždycky se souhlasem ústředního výboru našich stran, konečně lze o všem nalézt podobné záznamy v archivu ústředního výboru. Ověřte si to tam. Jinak vám rozhovor milerad poskytnu, jakmile se pozdravím, a vysvětlím vám to, na co budete zvědav a co znám nebo o tom vím.“

Dlouho jsem si kládla otázku, jestli lidé, kteří pomáhali utvárovat totalitní diktaturu padesátých let, to dělali ze skutečného přesvědčení, nebo byly rovněž „oběti doby“, jai mnohdy o sobě prohlašují; snažil jsem se pochopit zejména psychiku těchto vykonavačů, motor, jenž je hnul ke

HODOSKOP

20. TÝDEN — PLATNOST
na období od 12. V. do 22. V.

BERAN (21. 3.-20. 4.)

V tomto období se vám bude dařit všechno, co budete podnikat nezáhlilně, a tak nějak z výššího hlediska, z výšší vůle. Znovu vás všechny varujeme. Neznašli jste druhé, ani se nenechávejte strhnout k násilnosti. Násili by se obrátilo proti vám!

BÝK (20. 4.-21. 5.)

Byzky C zastihujeme se svým blažopřání k narozeninám ve znamení fyzické kondice. Nenechte se však oklamat zdánlivě snadnými úspěchy ve stycích mezi oběma polohami. Zvláště kolem 16. 5. 1.) Také typů B opatrnost neuškodi. Typy A, pohov — volno!

BLÍŽENCI (21. 5.-21. 6.)

Blíženci procházejí nejvhodnějším obdobím k